

- 1 Bij de Roeivereniging gaan we SB de buitengracht op. De sloot die we na ongeveer honderd meter aan SB zien verbond vroeger Naarden met de haven van Bussum en heet Bussumse Vaart. Veel zand is langs deze vaart vanuit afzandingen in Bussum in de 18e en 19e eeuw over het water naar Amsterdam vervoerd waar het diende als fundament bij bestratingen.
- 17 We roeien langs woonboten. Dit gebied heet de 'Abri', omdat hier vroeger een halte was van de Gooise Stoomtram (de Gooise Moordenaar). Ook dit gebied is vroeger afgegraven omdat men in de 18e en 19e eeuw er naar streefde dat de Vesting het omliggende land moest kunnen inunderen, zodat soldaten en paarden niet konden zien waar sloten en wegen waren.



De Abri was een belangrijk knooppunt van twee tramlijnen in het Gooi. Op de foto de Amersfoortsestraatweg richting Vesting met het tramspoor Laren-Amsterdam. Rechts op de hoek van de Huizerstraatweg het toenmalige tolhuisje. Op dit punt moest de tram voorrang verlenen aan de tram van Bussum naar Huizen.

- We gaan onder de brug door. Terugkijkend naar BB is aan de overzijde van de brug een authentiek brugwachtershuisje met fraaie daklijst te zien.

We volgen de meanderende buitengracht. Aan SB is al gauw geen bebouwing meer. Rondom de Vesting waren de zogenaamde verboden kringen, gebieden die tot op bepaalde afstanden open bleven (het schootsveld), opdat de vijand er geen beschutting vond.

- 19 • Ongeveer 500 m. na de brug kunnen we kiezen: via het boomgat richting bastion Turfpoort, of rechtdoor naar de Oostdijk.

Voor bastion Turfpoort gaan we BB uit naar het enige laveerkunde vragende boomgat. Deze verbinding tussen binnen- en buitengracht loopt zigzag, zodat men van buitenaf er niet doorheen op het bastion kon schieten. De naam boomgat kan betrekking hebben op zowel 'punteren' als op de mogelijkheid om deze verbinding met een boom af te sluiten.

- 13 Als we aan het eind ervan onder het houten bruggetje door zijn zien we aan SB de Oostbeer. Deze muur scheidde vroeger zout en zoet water. De staketsels er bovenop, spottend Rijksragebollen genoemd (de Vestingwallen zijn namelijk van het rijk en niet van de gemeente) zijn bedoeld als eigentijdse vormgeving voor de stenen monniken die hier vroeger stonden. Ze maken het mensen onmogelijk over de beer de Vesting in te komen.

Wij gaan BB de binnengracht op. Aan BB is een bunker te zien, met aarde bedekt. Langs de route zullen we nog een aantal zien staan. Het waren schuilplaatsen voor soldaten of bergplaatsen voor kanonnen, gebouwd tussen 1895 en 1906. Nu worden deze ruimten voor diverse activiteiten gebruikt, zoals galeries, ateliers en als oefenruimte voor muziekbands.

- 20 Voor ons zien we een ravelijn, een verdedigingseiland in de binnengracht. Tussen dit ravelijn en de Bedekte Weg was vroeger een zwembad; het werd door militairen in 1889 aangelegd en ook burgers konden er gebruik van maken.
- 21 Wij laten het ravelijn links liggen en roeien in de richting van de Utrechtse Poort, één van de stadstoegangen in de ommuring van eind 17e eeuw. Naast de poort is rond 1915 een doorbraak in de walmuur gemaakt, met een aansluitende tweede weg naar het ravelijn. Begin 21e eeuw heeft hier een grootscheepse restauratie plaatsgevonden. De weg uit 1915 is versmald en verlaagd. De oorspronkelijke toegang via de Utrechtse Poort is weer herkenbaar en in gebruik voor fietsers en voetgangers.



De Utrechtse Poort, gezien vanuit de stadzijde. Jaartal onbekend.

Bij de poort roeien we onder de oude brug door en slechts enkele halen daarna onder de nieuwe. Pas op, lage bruggen, dus allemaal bukken!

- 22 We passeren aan SB bastion Promers, genoemd naar de aannemer die het in 1679 bouwde. In de muren zitten schietgaten, waarachter kanonnen in kanonkelders waren opgesteld. Door de vorm van de Vesting met de vele punten (bastions) was het mogelijk om met kanonnen overal langs de muren van de bastions en ravelijnen de vijand te beschieten. Binnenin, langs de muur, lopen gangen van 60 meter lengte, de 'luistergangen'. Deze worden geventileerd door gietijzeren pijpjes die uit het gras boven de muur uitsteken. Ook kon men vroeger hierdoor horen of er onraad was in de gracht of op de Bedekte Weg.
- 23 We roeien nu naar een vrij liggend ravelijn, dat in de jaren '70 werd gerestaureerd naar de 17e eeuwse toestand, nadat het eerder ernstig was beschadigd door afgraving en slopen van muurwerk, onder meer ten behoeve van wegebouw. Rond dit ravelijn was vroeger de schaatsbaan. De ravelijnen waren per boot bereikbaar via kleine waterpoorten aan de beschutte zijde van de bastions.
- 24 Even verder aan SB ligt bastion Turfpoort. Tussen dit bastion en de Bedekte Weg is in 1879 een voetgangersbrug gemaakt: de Kippenbrug. Hij was vooral bedoeld om de afstand van de Vesting via de brug bij de Thierensweg naar het station Naarden-Bussum te bekorten.
- 25

Aan BB, onderaan het talud van de Bedekte Weg, is een heel klein restant van het bruggenhoofd nog te zien: paaltjes net boven de waterlijn, tegenover de linkerface van bastion Turfpoort.



Gezicht op bastion Turfpoort met de Kippenbrug, ca. 1966.

Aan de andere kant van de Bedekte Weg ligt nu de kinderboerderij die op de achterzijde van de routekaart wordt genoemd. Vroeger was daar, op het vlakke terrein, een verzamelplaats voor soldaten, wapenplaats genoemd.

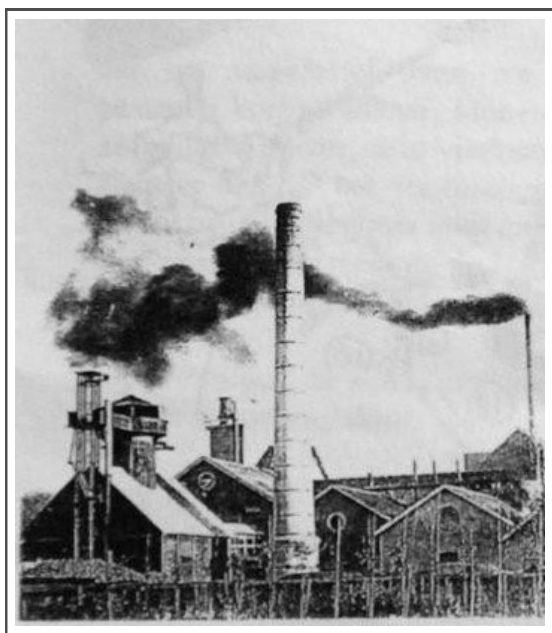
- 26 Om bastion Turfpoort heen roeiend zien we het Nederlands Vestingmuseum dat daar sinds de jaren '50 gevestigd is. Het geeft in ondergrondse bouwwerken en in de openlucht een duidelijk beeld van de methoden en middelen waarmee een stad zich vroeger verdedigde. De kanonnen op de bovenwal zijn ook van het water af goed te zien.
- 6 De binnengracht rond bastion Nieuw-Molen is helaas per boot niet te bereiken. Bij een toegangsweg naar de Vesting (Burgemeester van Wettumweg) keren we en gaan langs dezelfde
- 19 route terug naar de Roeivereniging óf - aan het eind van het boomgat - BB uit en verder richting Oostdijk.



Voormalige Huizer los- en legplaats aan de Oostdijk.

Boomgat-Oostdijk

- 27 Vanaf het boomgat⁽¹⁹⁾ volgen wij een eindje de brede buitengracht en roeien dan een smalle sloot in, met veel overhangende takken. Deze volgt de Oostdijk.
- 28 We gaan onder een viaduct van de A1 door. Aan BB zien we langs de wand een ecodeuct met aan beide zijden een doorgang voor kleine dieren.
- Aan het eind komen we bij een T-splitsing. Hier gaan we BB, helaas maar een klein eindje, want hier ligt de voormalige Chemische Fabriek Naarden. Wegens lozingen ligt hier een barrière. Jammer, want hierachter liggen zanderijsloten in een prachtig gebied, waar vroeger zand werd afgegraven.
- 29
- 30 Aan de voet van de Oostdijk (vanuit de boot niet te zien) lag vroeger de Huizer los- en legplaats (foto op vorige pagina). Schepen konden via de zanderijsloot tot daar komen, alwaar vracht met bestemming Huizen op karren moest worden overgeladen.



*Foto links: de suikerfabriek in bedrijf. Links is een berg suikerbieten zichtbaar.
Foto rechts: het lossen van suikerbieten op de kade bij de fabriek.*

Een paar gebouwen van de voormalige Chemische Fabriek Naarden zijn in 1872 gebouwd voor de Gooische Beetwortel Suikerfabriek, die tot 1902 in bedrijf is geweest. De suikerbieten werden over het water aangevoerd. Een krantenbericht van 1893 maakt duidelijk hoeveel te krap die toevormogelijkheid was. Een groot aantal bietenschuiten lag afgemeerd in de buitengracht bij de Utrechtse Poort, wachtend op doorvaart naar de fabriek. 'Wel 70 masten staken boven de Vestingwallen uit.'

Vanaf de barrière bij de fabriek roeien we langs dezelfde route weer terug naar de Roeivereniging.